

KLEINE TEXTE FÜR VORLESUNGEN UND ÜBUNGEN
HERAUSGEGEBEN VON HANS LIETZMANN

4

AUSGEWÄHLTE PREDIGTEN

I

ORIGENES

HOMILIE X ZUM JEREMIAS, HOMILIE VII
ZUM LUKAS, HOMILIE XXI ZUM JOSUA

HERAUSGEGEBEN

VON

ERICH KLOSTERMANN

ZWEITE AUFLAGE

BONN

A. MARCUS UND E. WEBER'S VERLAG

1914

vorbemerkung siehe seite 25.

Εἰς τὸ »γνώρισόν μοι, κύριε, καὶ γνώσομαι« μέχρι τοῦ
»συνάξατε πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, καὶ ἐλθέτωσαν τοῦ
καταφαγεῖν αὐτήν« (Ier. 11, 18—12, 9).

OMIAIA I

I Εἰ θεοῦ λόγια ἐστὶν ἐν νόμῳ καὶ προφήταις, εὐα- 5
γγελίοις τε καὶ ἀποστόλοις, δεήσει τὸν μαθητευόμενον θεοῦ
λογίοις διδάσκαλον ἐπιγράφεσθαι θεόν· »ὁ« γὰρ »διδάσκων
ἄνθρωπον γνῶσιν« ὁ θεός ἐστιν, ὡς καὶ ἐν ψαλμοῖς γέ-
γραπται. καὶ ὁ σωτὴρ δὲ μαρτυρεῖ μὴ δεῖν ἐπιγράφεσθαι
τινα διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς λέγων· »καὶ ὑμεῖς μὴ καλέσητε 10
διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς· εἰς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος,
ὁ πατὴρ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς«. (»ὁ πατὴρ« δὲ »ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς«) διδάσκει ἥτοι καθ' αὐτὸν ἢ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἢ ἐν
ἀγίῳ πνεύματι, ἢ διὰ Παύλου φέρ' εἰπεῖν ἢ διὰ Πέτρου ἢ 15
διὰ τινος τῶν ἄλλων ἁγίων, μόνον θεοῦ πνεῦμα καὶ θεοῦ 15
λόγος ἐπιδημείτω καὶ διδασκέτω. ταῦτά μοι πρὸς τί εἴρηται;
ἐπειδὴ περ φησὶν ὁ προφήτης· »γνώρισόν μοι, κύριε, καὶ γνώ-
σομαι· οὐ γὰρ γνώσομαι, ἐὰν μὴ σύ μοι γνωρίσης. ἐὰν δὲ
γνωρίζοντος σοῦ ἐμοὶ γνῶ, »τότε« ὁφθῶμαι »τὰ ἐπιτηδεύματα 20
αὐτῶν« καὶ νοήσω, ὃ ἕκαστος πράττει καὶ ποίας ἐστὶν 20
προαιρέσεως.

Ταῦτα ὁ προφήτης· εἶτα ὁ σωτὴρ ἐν τῇ προφήτῃ ἰδω-
μεν τίνα λέγει· »ἐγὼ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἀγόμενον τοῦ
θύεσθαι οὐκ ἔγνων. ἐπ' ἐμὲ ἐλογίσαντο λογισμὸν λέγον- 25
τες· δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ 25
ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ
οὐ μὴ μνησθῇ ἔτι«. ὣς φησιν καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας·
Χριστὸς »ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ῥηχθῇ, καὶ ὡς ἀμνὸς
ἐναντίον τοῦ κείραντος ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ
στόμα αὐτοῦ«. ἐκεῖ μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ Ἡσαΐας λέγει, 30
ἐνταῦθα δὲ ὁ Χριστὸς περὶ αὐτοῦ »ἐγὼ« φησὶν »ὡς ἀρ-
νίον ἄκακον« ἐπὶ σφαγὴν »ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι οὐκ ἔγνων«. 30
οὐκ εἶπεν τί οὐκ ἔγνων. οὐ γὰρ εἴρηκεν »οὐκ ἔγνων κακὰ,
οὐκ εἴρηκεν »οὐκ ἔγνων ἀγαθὰ, οὕτε εἴρηκεν »οὐκ ἔγνων
ἀμαρτίαν, ἀλλ' ἀπλῶς »οὐκ ἔγνων.« σοὶ οὖν καταλέλοιπεν 35

I τοῦ] + βαδίσατε? Kl. 12 f. ὁ — οὐρανοῖς Kl. 14 ῥῆ] zu
streichen? Blass 20 ποία S 22 εἶτα Kl. εἰ δὲ S 31 αὐτοῦ S
33 ἔγνων· οὐ γὰρ S 34 οὐκ¹. . οὕτε] οὐδ' . . οὐδὲ? Wendland

IN IEREMIAM HOMILIA OCTAVA

Ab eo quod scriptum est: »notum fac mihi, domine, et cognoscam« usque ad eum locum in quo ait: »ite, congregate omnes bestias agri et ueniant ut manducent eam«.

5 I Si dei eloquia sunt in lege et prophetis, euangelis et apostolis, oportet discipulum dei diuinorum sermonum magistrum deum ascribere; »qui« enim »docet hominem scientiam« (Ps. 94, 18), secundum psalmistam deus est. saluator quoque perhibet testimonium nullum debere super
10 terram magistrum nuncupari, dicens: »et uos nolite uocare magistrum super terram, unus quippe est uester magister, pater qui est in caelis« (Mt. 23, 8. 9). »pater« autem »qui est in caelis« erudit homines siue per se siue per filium siue per spiritum sanctum et, ut ad minora ueniamus, eru-
15 dit per Paulum, per Petrum, per alium quemlibet sancto- rum, tantum dei spiritus et dei sermo descendat et doceat. cur haec diximus? uidelicet quia propheta »notum fac mihi« ait »domine et cognoscam«. neque enim scire possum, nisi tu mihi reuelaueris. sin autem demonstrante te
20 potuero nosse quod nescio, »tunc« uidebo »cogitationes singulorum et cognoscam«, quid unusquisque gerat et cuius sit uoluntatis.

Haec propheta. deinde uideamus, quid saluator loquatur in propheta: »ego ut agnus innocens ductus ad immo-
25 landum et nesciebam. aduersum me cogitauerunt consilium dicentes: uenite, immittamus lignum in panem eius, et conteramus eum a terra uiuentium, et nomen eius amplius non memorabitur«. Esaias quoque quia Christus »ut ouis ad uictimam ductus sit, et ut agnus coram tondente se
30 sine uoce, sic non aperuit os suum« (Is. 53, 7) pronuntiat. et ibi quidem ille de Christo, hic uero ipse de se Christus »ego« inquit »ut agnus innocens ductus ad immolandum et nesciebam«. nec addit quid non cognouerit. non enim dixit: non cognoui mala, non cognoui bona, non cognoui
35 peccatum siue iniustitiam, uerum simpliciter »non cognoui«. tibi igitur dereliquit, ut quaeras, quid nescierit, lege apo-

1 om. 15 sanctum 20 potero 26 mittamus 27 f. non
memorabitur amplius 30 praenuntiat 35 iustitiam

ἐξετάζειν τί οὐκ ἔγνω ἀπὸ τοῦ »τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν«. γνῶναι γὰρ ἁμαρτίαν ἁμαρτησαί ἐστιν, ὡς γνῶναι δικαιοσύνην δικαιοπραγήσαι ἐστιν. ὁ οὖν ἀπαγγέλλων τὰ περὶ δικαιοσύνης καὶ μὴ δικαιοπραγῶν οὐκ ἔγνω δικαιοσύνην.

2 »Ἐπ' ἐμὲ ἐλογίσαντο λογισμὸν λέγοντες· δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ«. ὅτι μὲν ἐσταύρωσαν αὐτὸν Ἰουδαῖοι, δηλὸν τοῦτό ἐστιν καὶ παρρησία τοῦτο κηρύσσομεν. πῶς δὲ τοῦτο ἐφαρμόσεις τῷ »ἐλογίσαντο ἐπ' ἐμὲ λογισμὸν λέγοντες· δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν 10 ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ«, ἔργον ἐστὶ νοῆσαι. ὁ τοῦ Ἰησοῦ ἄρτος ὁ λόγος ἐστὶν ἐν ᾧ τρεφόμεθα. ἐπεὶ τοίνυν διδάσκοντος αὐτοῦ ἐν τῷ λαῷ ἠθέλησαν τὸ σκάνδαλον τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ προσθεῖναι διὰ τοῦ σταυρώσαι αὐτόν, εἶπον· »βάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ«. ὅταν γὰρ 15 τῷ λόγῳ τῆς Ἰησοῦ διδασκαλίας προσάπτηται τὸ ἐσταυρωσθαι τὸν διδασκαλον, εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ ξύλον ἐμβέβληται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐξ ἐπιβουλῆς βουλευσάμενοι λεγέτωσαν· »δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ«. ἐγὼ δὲ παραδοξότερον ἐρῶ· τὸ ξύλον ἐμβληθὲν εἰς τὸν 20 ἄρτον αὐτοῦ κρεῖττονα τὸν ἄρτον πεποίηκεν. παράδειγμα λαμβάνω ἀπὸ τοῦ Μωσέως νόμου· (ὡς) τὸ ξύλον βληθὲν εἰς τὸ πικρὸν ὕδωρ ἐποίησεν αὐτὸ γλυκὺ, οὕτως τὸ ξύλον τοῦ πάθους Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλθὼν εἰς τὸν λόγον πεποίηκεν τὸν ἄρτον αὐτοῦ γλυκύτερον. πρὶν ἔλθῃ γοῦν εἰς τὸν ἄρτον 25 αὐτοῦ τὸ ξύλον, ὅτε ἄρτος μόνον ἦν καὶ ξύλον οὐκ ἦν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ, »εἰς πᾶσαν τὴν γῆν« οὐκ »ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτοῦ«. ἀλλ' ἐπεὶ προσέλαβεν δύναμιν ὁ ἄρτος διὰ τοῦ ξύλου τοῦ βληθέντος εἰς αὐτόν, μετὰ τοῦτο ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ νενέμῃται ὅλην τὴν οἰκουμένην. καὶ 30 τότε τὸ ξύλον σύμβολον ἦν τοῦ πάθους Ἰησοῦ, δι' οὗ τὸ πικρὸν ὕδωρ γλυκὺ γίνεται· ἐγὼ γὰρ λέγω ὅτι ὁ νόμος μὴ νοούμενος πικρὸν ὕδωρ ἐστίν, ἐάν δὲ ἔλθῃ τὸ ξύλον Ἰησοῦ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ σωτῆρός μου ἐπιδημήσῃ, γλυκαίνεται καὶ ἡδιστος γίνεται ὁ Μωσέως νόμος ἀναγιγνωσκόμενος καὶ 35 γινωσκόμενος.

3 Εἶπον οὖν »δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ«, λέγουσιν δὲ καὶ τὸ »ἐκτρίψωμεν αὐτόν ἀπὸ

8 αὐτόν] τὸν κύριον? Kl. 9 ἐφαρμόσει Wendland 13 σκάνδαλον]+ἐν S del. Blass 15 εἶπον]+δεῦτε καὶ? Kl. 22 ὡς Koetschau 29 μετὰ Wendland διὰ S 31 ξύλον]+β S del. Kl.